

Фінансове право

УДК 342.5:347.73:343.37

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18844539>

**Довічний статус політично значущих осіб:
тест пропорційності у системі протидії відмиванню грошей**

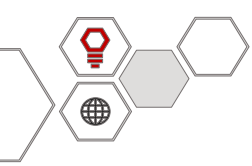
Голота Н. П.,

к.ю.н., доцент, доцент кафедри правознавства і гуманітарних дисциплін,
Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Західноукраїнського національного університету,
м. Вінниця, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-4113-7743>

Прийнято: 10.02.2026 | Опубліковано: 28.02.2026

Анотація. Мета. Стаття ставить за мету з'ясувати відповідність новел українського законодавства у сфері фінансового моніторингу (фінмоніторингу) політично значущих осіб (ПЗО) міжнародним стандартам протидії відмиванню грошей та фінансуванню тероризму, а також оцінити їх сумісність з правом на забуття та захистом персональних даних. Досліджено законодавчі зміни, які встановили фактично довічний статус ПЗО, анулювавши попереднє трирічне обмеження.

Методи. Дослідження базується на системному застосуванні загальнонаукових та спеціально-юридичних методів. Порівняльно-правовий метод використано для аналізу підходів різних держав-членів Європейського Союзу (ЄС) до визначення темпоральних меж статусу ПЗО. Формально-юридичний метод застосовано для тлумачення положень Рекомендацій FATF, Директиви (ЄС) 2015/849 та Загального регламенту захисту даних. Метод

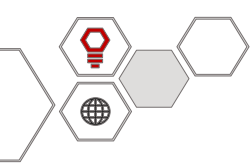

системного аналізу дозволив виявити колізію між вимогами фінмоніторингу та захистом персональних даних.

Результати. Встановлено, що міжнародні стандарти FATF та Директиви ЄС не вимагають довічного статусу ПЗО, натомість наголошують на необхідності ризик-орієнтованого підходу з індивідуальною оцінкою ризиків. Виявлено колізію між безстроковим збереженням персональних даних та правом на видалення даних, закріпленим у ст. 17 GDPR. Аналіз практики Європейського суду з прав людини, зокрема рішення у справі «Big Brother Watch та інші проти Сполученого Королівства», засвідчив необхідність застосування тесту пропорційності до заходів, що обмежують право на приватність. Ідентифіковано чотири основні моделі регулювання: модель фіксованого строку, модель ризик-орієнтованого періодичного перегляду, модель диференційованого підходу та українська модель довічного статусу зі зниженням інтенсивності моніторингу.

Наукова новизна дослідження полягає у першому комплексному аналізі сумісності довічного статусу ПЗО в Україні зі стандартами FATF, Директивами ЄС та правом на видалення даних відповідно до статті 17 GDPR, а також у застосуванні тесту пропорційності для оцінки обґрунтованості цього законодавчого підходу.

Висновки. Механізм зниження інтенсивності моніторингу через дванадцять місяців, передбачений чинним законодавством, є компромісним рішенням, проте його ефективність залежить від розробки чітких критеріїв оцінки ризиків та встановлення достатніх процедурних гарантій. Обґрунтовано доцільність запровадження моделі ризик-орієнтованого періодичного перегляду статусу, яка б поєднувала міжнародні вимоги протидії відмиванню грошей з повагою до фундаментальних прав, включаючи право на приватність та право на забуття персональних даних.

Ключові слова: політично значущі особи, фінансовий моніторинг, відмивання грошей, право на забуття, GDPR, FATF, тест пропорційності, ризик-орієнтований підхід, захист персональних даних.

Lifelong Status of Politically Exposed Persons: Proportionality Test in the Anti-Money Laundering System

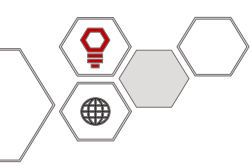
Nataliia Holota,

PhD in Law, Assoc. Prof. of the Department of Law and Humanities,
Vinnytsia Education and Research Institute of Economics
of the West Ukrainian National University,
Vinnytsia, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-4113-7743>

Abstract. Purpose. The article aims to clarify the compliance of amendments to Ukrainian legislation on the financial monitoring of politically exposed persons (PEPs) with international standards for combating money laundering and terrorist financing, as well as to assess their compatibility with the right to be forgotten and personal data protection. Legislative changes that established a de facto lifetime status of PEPs, canceling the previous three-year limitation, have been examined.

Methods. The research is based on the systematic application of general scientific and special legal methods. The comparative legal method was used to analyze the approaches of various European Union (EU) member states to determining the temporal boundaries of PEP status. The formal legal method was applied to interpret the provisions of FATF Recommendations, Directive (EU) 2015/849, and the General Data Protection Regulation. The method of systematic analysis made it possible to identify a conflict between the requirements of financial monitoring and the protection of personal data.

Results. It has been established that FATF international standards and EU Directives do not require lifetime PEP status; instead, they emphasize the need for a

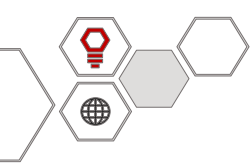
risk-based approach with individual risk assessment. A conflict has been identified between the indefinite retention of personal data and the right to erasure of data, enshrined in Article 17 GDPR. Analysis of the case law of the European Court of Human Rights, particularly the judgment in “Big Brother Watch and Others v. the United Kingdom”, demonstrated the need to apply a proportionality test to measures that restrict the right to privacy. Four main regulatory models have been identified: the fixed-term model, the risk-based periodic review model, the differentiated approach model, and the Ukrainian model of lifetime status with reduced monitoring intensity.

The scientific novelty of the research lies in the first comprehensive analysis of the compatibility of Ukraine's lifetime PEP status with FATF standards, EU Directives, and the right to erasure under Article 17 GDPR, as well as in the application of the proportionality test to assess the justification of this legislative approach.

Conclusions. The mechanism for reducing monitoring intensity after twelve months, provided for by current legislation, is a compromise solution, but its effectiveness depends on the development of clear risk assessment criteria and the establishment of sufficient procedural safeguards. The expediency of introducing a risk-based periodic review model has been substantiated, which would combine international requirements for combating money laundering with respect for fundamental rights, including the right to privacy and the right to erasure of personal data.

Keywords: politically exposed persons, financial monitoring, money laundering, right to be forgotten, GDPR, FATF, proportionality test, risk-based approach, personal data protection.

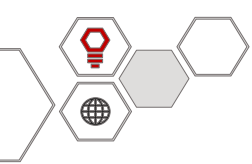
Постановка проблеми. Одним із ключових елементів системи протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму (ПВД/ФТ) є посилений фінмоніторинг ПЗО. Питання темпоральних меж цього статусу набуло особливої гостроти після ухвалення Верховною Радою України

17.10.2023 р. Закону № 3419-IX «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» щодо політично значущих осіб» [1], який фактично запровадив довічний статус ПЗО, скасувавши попередню трирічну межу після припинення виконання публічних функцій [2].

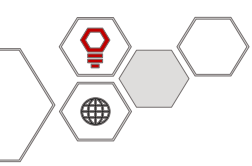
Вказана законодавча зміна відбулася в контексті імплементації вимог Директив ЄС про протидію відмиванню грошей та фінансуванню тероризму [3–5]. Проте вона викликала дискусію щодо балансу між превентивними антикорупційними заходами та фундаментальними правами особи, зокрема правом на приватність, правом на захист персональних даних і правом на забуття, закріпленими в Конституції України (ст. 32) [6], Європейській конвенції з прав людини (ст. 8) [7] та Загальному регламенті захисту даних ЄС (GDPR, ст. 17) [8].

Стаття має теоретико-нормативний характер і ґрунтується на аналізі міжнародно-правових актів, законодавства України та практики ЄСПЛ без залучення емпіричної бази, що зумовлено специфікою досліджуваної проблематики. Порівняльно-правовий метод застосовано для зіставлення підходів держав-членів ЄС до визначення темпоральних меж статусу ПЗО. Формально-юридичний метод використано для тлумачення положень Рекомендацій FATF, Директиви (ЄС) 2015/849 та GDPR. Метод системного аналізу дозволив виявити колізію між вимогами фінмоніторингу та захистом персональних даних. Тест пропорційності застосовано як методологічний інструмент оцінки обґрунтованості обмеження фундаментальних прав особи. Відсутність емпіричної складової є закономірним методологічним обмеженням дослідження, яке не применшує його наукової цінності, але окреслює перспективи подальших студій, зокрема аналізу правозастосовної практики суб'єктів первинного фінансового моніторингу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика ефективного правового регулювання фінмоніторингу ПЗО в останні роки опиняється у фокусі уваги вітчизняних науковців та правників [9–11]. Однак ці дослідження торкаються переважно питань ефективності протидії відмиванню грошей та імплементації міжнародних стандартів. Так, В. К. Колпаков та співавтори дослідили адміністративно-правовий статус ПЗО у системі фінансового моніторингу, визначили його елементний склад та запропонували авторське поняття відповідної категорії [12]. Франковська С. А. виявила різновекторність, опосередкованість та етапність наукових розвідок із зазначеної проблематики, обґрунтувавши необхідність посилення спеціалізації доктринальних досліджень фінмоніторингу ПЗО [13]. Овчаренко А. С. та Іржавська В. Є. проаналізували законодавчі зміни щодо фінмоніторингу ПЗО у контексті Рекомендацій FATF та директив ЄС [14].

Окремо досліджується інституційний вимір фінмоніторингу ПЗО: зокрема, обґрунтовується необхідність створення Державного реєстру національних публічних діячів як передумови належної ідентифікації цієї категорії осіб суб'єктами фінансового моніторингу [15]. Н. Т. Головацький провів порівняльний аналіз режимів захисту персональних даних у різних юрисдикціях, включно з дослідженням основних положень GDPR та процесу гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами, не торкаючись питання співвідношення цих стандартів із вимогами фінмоніторингу ПЗО [16]. А. Бертран (A. Bertrand) та інші дослідили сумісність AML/CFT-систем транзакційного моніторингу з GDPR та Хартією основоположних прав ЄС із застосуванням критеріїв пропорційності, виведених із практики CJEU, однак статус ПЗО як специфічний об'єкт такого аналізу у цих працях не розглядається [17]. Т. Квінтел (T. Quintel) проаналізувала невизначеність правового режиму захисту персональних даних, що обробляються підрозділами фінансової

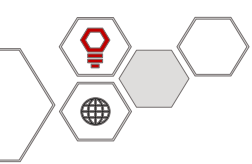

розвідки в AML/CTF-контексті, у співвідношенні з GDPR та Директивою про правоохоронну діяльність, залишивши поза увагою питання статусу ПЗО [18].

Проте питання співвідношення вимог фінмоніторингу з правом на забуття персональних даних, закріпленим у GDPR, та застосування тесту пропорційності до оцінки обґрунтованості довічного статусу ПЗО досі не знайшли відображення у працях вітчизняних дослідників. На сьогодні відсутні комплексні дослідження відповідності українських законодавчих новел щодо безстрокового статусу ПЗО міжнародним стандартам FATF та Директивам ЄС. Не вивчено й альтернативні моделі регулювання темпоральних меж статусу ПЗО та їх ефективність з огляду на баланс між протидією відмиванню грошей та захистом фундаментальних прав особи.

Стаття має на меті з'ясувати відповідність законодавчих змін щодо довічного статусу ПЗО міжнародним стандартам та принципу пропорційності. Завдання дослідження – проаналізувати вимоги Рекомендацій FATF та Директив ЄС щодо темпоральних меж статусу ПЗО; дослідити співвідношення довічного статусу з правом на забуття персональних даних; застосувати тест пропорційності до оцінки обґрунтованості обмеження права на приватність; ідентифікувати альтернативні моделі регулювання; сформулювати пропозиції щодо покращення інструментів оцінювання ризиків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Система боротьби з легалізацією злочинних доходів ґрунтується на стандартах Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF). Рекомендація 12 FATF «Політично значущі особи» встановлює вимогу щодо застосування заходів поглибленої перевірки клієнтів до ПЗО через підвищені ризики, що виникають через потенційну можливість використання їх становища для відмивання корупційних доходів [19]. Водночас FATF не встановлює фіксованих темпоральних меж статусу ПЗО, натомість вимагає застосування ризик-орієнтованого підходу. Це означає, що фінансові інституції зобов'язані

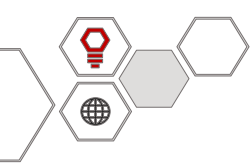

самостійно визначати ризики щодо певної особи, з урахуванням різних факторів, включаючи час, що минув після залишення посади.

Керівництво FATF «Політично значущі особи (Рекомендації 12 та 22)» [19], прийняте 26.06.2013 р., безпосередньо підкреслює, що поводження з клієнтом, який більше не виконує публічні функції, має базуватися на оцінці ризику, а не на встановлених часових обмеженнях. Пункт 44 цього документа визначає, що формулювання Рекомендації 12 є сумісним з можливим необмеженим підходом («раз ПЗО – потенційно завжди ПЗО»). Проте пункт 45 чітко встановлює, що ризик-орієнтований підхід покладає на фінансові структури та визначені нефінансові підприємства і професії зобов'язання оцінювати ризики відмивання грошей і фінансування тероризму, пов'язані з ПЗО, яка більше не виконує публічних функцій, та вживати ефективних заходів для пом'якшення цього ризику [19]. Це означає, що міжнародні стандарти не передбачають ані автоматичного припинення статусу ПЗО через фіксований строк, ані його безумовного довічного збереження, натомість вимагають індивідуальної оцінки ризиків у кожному конкретному випадку.

Директива (ЄС) 2015/849 (Четверта директива AML) у редакції Директиви (ЄС) 2018/843 (П'ятої директиви AML) Європейського Парламенту та Ради від 20.05.2015 р. «Про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей або фінансування тероризму» [3, 4] встановлює загальноєвропейські стандарти боротьби з відмиванням грошей.

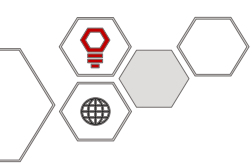
Стаття 3(9) Директиви (ЄС) 2015/849 визначає поняття «політично значущу особу» як фізичну особу, якій було делеговано або делегується виконання визначених публічних функцій [3]. Ця стаття містить вичерпний перелік осіб, які підпадають під це визначення, зокрема: керівники держав, керівники урядів, міністри та їхні заступники; члени парламентів; особи, що входять до керівництва політичних партій; судді верховних, конституційних чи інших судових інстанцій вищого рівня, постанови яких є остаточними, за

винятком виняткових обставин; посадові особи вищого рівня у збройних силах; директори, заступники директорів та члени правління або еквівалентних органів міжнародних організацій. Важливо, що визначення охоплює як осіб, які уповноважені виконувати такі функції на момент оцінки, так і тих, хто виконував їх у минулому, що створює підґрунтя для застосування посилених заходів моніторингу навіть після припинення виконання публічних функцій. Директива не встановлює автоматичного припинення статусу ПЗО через певний період після залишення посади. Натомість визначено, що ризики, пов'язані з особою, мають оцінюватися індивідуально протягом щонайменше 12 місяців після припинення виконання публічних функцій [3].

До прийняття Закону від 17.10.2023 № 3419-IX «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» щодо політично значущих осіб» [1] Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [2] включав норми щодо того, що заходи посиленого фінмоніторингу застосовуються до ПЗО протягом 3-ох років після завершення виконання ними відповідних функцій.

Законом № 3419-IX це обмеження було скасовано. Натомість встановлено, що «...якщо з дня припинення виконання ПЗО визначних публічних функцій минуло більше дванадцяти місяців і фінансові операції, що проводилися такою особою протягом цього часу, становили низький ризик, а також суб'єктом первинного фінансового моніторингу не виявлено ознак, що ділові відносини з такою особою становлять ризики, властиві ПЗО, такий суб'єкт первинного фінмоніторингу не вживає (припиняє вживати) щодо неї заходів...» [1] поглибленої перевірки. Таким чином, український законодавець обрав модель,

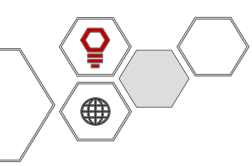

за якої статус ПЗО зберігається безстроково, але інтенсивність моніторингу може бути знижена за наявності певних умов.

Країни ЄС Союзу застосовують неоднакові підходи до визначення періоду, протягом якого особа вважається ПЗО після припинення виконання публічних функцій. Згідно з Рекомендаціями 12 та 22 FATF щодо ПЗО, поводження з клієнтом, який більше не виконує публічні функції, має спиратися на аналіз ризиків, а не на закріплені строкові обмеження [19]. Водночас ст. 22 Директиви (ЄС) 2015/849 встановлює мінімальний 12-місячний період для обов'язкової оцінки ризиків, залишаючи державам-членам дискрецію щодо встановлення більш тривалих періодів [3]. Ця різноманітність підходів обумовлена тим, що Директиви ЄС у сфері протидії відмиванню грошей є актами непрямої дії, які залишають державам-членам дискрецію щодо вибору форм і методів імплементації за умови досягнення встановленої Директивою мети.

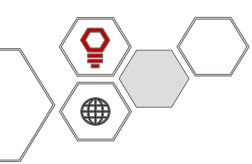
Обрання Україною моделі довічного статусу ПЗО обґрунтовувалося необхідністю приведення національного законодавства у відповідність із вимогами FATF та Директив ЄС, які, як зазначалося, не передбачають автоматичного припинення статусу ПЗО. Водночас виникає питання щодо пропорційності обраного рішення. Хоча міжнародні стандарти дійсно не встановлюють фіксованого строку, вони також не вимагають довічного статусу. Ризик-орієнтований підхід, навпаки, передбачає можливість зміни інтенсивності моніторингу залежно від фактичних обставин.

Загальний регламент захисту даних (GDPR) встановлює право на видалення даних (право на забуття). Відповідно до ст. 17, суб'єкт даних може вимагати від контролера видалити персональні дані, що стосуються його, якщо відсутня невинуватна затримка, за наявності однієї з підстав: персональні дані втратили необхідність для цілей збирання; правова підстава для обробки відсутня; суб'єкт висловлює заперечення щодо обробки та інше. Водночас стаття 17(3) GDPR встановлює винятки з права на видалення даних, зокрема коли

обробка необхідна для виконання завдання, що здійснюється в суспільних інтересах, або для виконання правового зобов'язання [8]. Фінмоніторинг ПЗО з метою протидії відмиванню грошей та фінансуванню тероризму безперечно є таким суспільним інтересом. Проте залишається питання про пропорційність обмеження права на забуття у випадку довічного статусу ПЗО. Будь-яке обмеження фундаментальних прав повинно відповідати тесту пропорційності, який включає три елементи: 1) придатність (чи є захід придатним для досягнення легітимної мети); 2) необхідність (чи є це найменш обтяжливий захід для досягнення мети); 3) пропорційність у вузькому сенсі (чи перевищує користь від заходу його негативний вплив на права особи.

Застосування тесту пропорційності до обмежень права на приватність є усталеною практикою ЄСПЛ. Показовою у цьому контексті є рішення Великої Палати ЄСПЛ у справі «Big Brother Watch та інші проти Сполученого Королівства» [20] (заяви №№ 58170/13, 62322/14 та 24960/15, рішення Великої Палати від 25.05.2021 р.), в якій ЄСПЛ розглядав сумісність режимів масового стеження Сполученого Королівства зі статтями 8 та 10 Конвенції. Суд встановив, що режим масового перехоплення комунікацій сам по собі не суперечить Конвенції, проте має відповідати «наскрізним гарантіям», що означає необхідність оцінки необхідності та пропорційності заходів на кожному етапі процесу, незалежної авторизації на початковій стадії операції та незалежного нагляду і перевірки після здійснення заходів. Суд визнав порушення статті 8 через три фундаментальні недоліки британської системи: масове перехоплення авторизувалося міністром, а не незалежним органом; категорії пошукових термінів не були включені до ордеру; специфічні ідентифікатори, пов'язані з окремими особами, не підлягали попередній внутрішній авторизації. Принципове значення цієї справи полягає у підтвердженні того, що навіть заходи, покликані захищати національну безпеку, які переслідують легітимну мету, повинні відповідати строгим процедурним гарантіям і не можуть

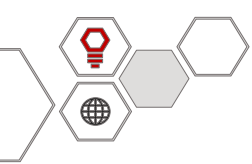

застосовуватися без достатніх механізмів незалежного нагляду та контролю пропорційності.

Довічний статус ПЗО є придатним заходом для мети протидії відмиванню грошей, оскільки забезпечує можливість виявлення підозрілих фінансових операцій навіть через тривалий час після залишення посади. Водночас виникають сумніви щодо необхідності такого заходу. Чи не є менш обтяжливою альтернативою модель, за якої статус ПЗО припиняється автоматично через певний період (наприклад, 5–10 років) за відсутності виявлених ризиків? Така модель також дозволяла б досягти мети протидії відмиванню грошей, але меншою мірою обмежувала б права особи.

Важливим елементом балансу є регламентовані Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [1] гарантії захисту від зловживань з боку установ первинного фінмоніторингу. Зокрема, передбачено адміністративну відповідальність за визначення необґрунтованого ступеня ризику або безпідставну відмову у встановленні та підтриманні ділових відносин із клієнтом на підставі того, що він є ПЗО. Ці гарантії мають важливе значення для запобігання надмірним обмеженням прав ПЗО у доступі до фінансових послуг. Проте вони не вирішують фундаментальну проблему довічного збереження та обробки персональних даних особи в системі фінмоніторингу.

З урахуванням досвіду інших держав можна виділити кілька можливих моделей: 1) модель фіксованого строку: статус ПЗО автоматично припиняється через певний період (наприклад, 5, 10 або 15 років) після залишення посади; 2) модель ризик-орієнтованого перегляду: статус ПЗО переглядається через певні інтервали (наприклад, кожні 3–5 років) з оцінкою фактичних ризиків; 3) модель диференційованого підходу: тривалість статусу ПЗО залежить від рівня попередньої посади та виявлених ризиків; 4) поточна українська модель:

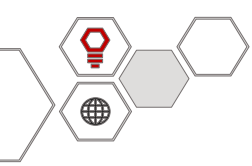
довічний статус з можливістю зниження інтенсивності моніторингу. Кожна з цих моделей характеризується певними перевагами та недоліками. Модель фіксованого строку є найбільш передбачуваною для особи, але може бути недостатньо гнучкою. Модель ризик-орієнтованого перегляду є найбільш збалансованою, але потребує значних адміністративних ресурсів.

Для забезпечення ефективного застосування механізму зниження інтенсивності моніторингу, передбаченого чинним законодавством, доцільно розробити чіткі критерії оцінки ризиків. Такі критерії можуть включати: 1) характер попередньої посади та обсяг повноважень; 2) час, що минув після залишення посади; 3) характер поточної діяльності особи; 4) обсяг та характер фінансових операцій; 5) зв'язки з іншими ПЗО або юрисдикціями підвищеного ризику; 6) наявність або відсутність інформації про підозрілі операції в минулому.

Для досягнення балансу між публічним інтересом у протидії відмиванню грошей та правами особи доцільно передбачити наступні процедурні гарантії: 1) право особи на доступ до інформації стосовно підстав застосування до неї статусу ПЗО; 2) право оскаржити рішення про застосування посиленних заходів моніторингу; 3) обов'язок суб'єктів фінмоніторингу періодично переглядати рівень ризику; 4) обмеження щодо використання інформації про статус ПЗО третіми особами.

Висновки. У статті проаналізовано законодавчі зміни, регламентовані Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» щодо політично значущих осіб», який визначив практично безстроковий статус ПЗО у системі фінмоніторингу.

Досліджено відповідність цих змін міжнародним стандартам FATF та Директивам ЄС щодо протидії відмиванню грошей. Встановлено, що ані

Рекомендації FATF, ані Директива (ЄС) 2015/849 не вимагають довічного статусу, а наголошують на ризик-орієнтованому підході з індивідуальною оцінкою ризиків.

Виявлено колізію між довічним статусом ПЗО та правом на забуття персональних даних, закріпленим у статті 17 GDPR. Встановлено, що довічний статус викликає сумніви щодо відповідності критерію необхідності у тесті пропорційності з урахуванням практики ЄСПЛ.

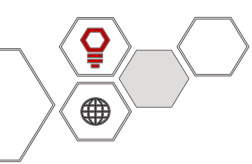
Розглянуто альтернативні моделі регулювання статусу ПЗО: модель фіксованого строку, модель ризик-орієнтованого періодичного перегляду та модель диференційованого підходу. Запропоновано критерії оцінки ризиків та процедурні гарантії для ефективного застосування механізму зниження інтенсивності моніторингу, передбаченого чинним законодавством.

Наукова новизна дослідження полягає у першому комплексному аналізі сумісності українського механізму довічного статусу ПЗО з міжнародними стандартами FATF, Директивами ЄС та правом на забуття за статтею 17 GDPR, а також у застосуванні тесту пропорційності для оцінки обґрунтованості цього законодавчого підходу.

Перспективи подальших наукових студій полягають у порівняльно-правовому аналізі національних моделей регулювання темпоральних меж статусу ПЗО у державах-членах ЄС, дослідженні можливостей адаптації моделі ризик-орієнтованого періодичного перегляду до українського правового простору та емпіричному аналізі ефективності механізму зниження інтенсивності моніторингу на основі практики суб'єктів первинного фінмоніторингу.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» щодо

політично значущих осіб : Закон України від 17.10.2023 № 3419-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3419-20#Text> (дата звернення: 16.12.2025).

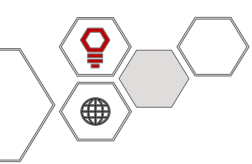
2. Про запобігання та протидію легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 28.11.2002 № 249-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (дата звернення: 16.12.2025).

3. Directive (EU) 2015/849 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, amending Regulation (EU) No 648/2012 of the European Parliament and of the Council, and repealing Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council and Commission Directive 2006/70/EC. EUR-Lex. URL : <https://eur-lex.europa.eu/> (дата звернення: 16.12.2025).

4. Directive (EU) 2018/843 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 amending Directive (EU) 2015/849 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, and amending Directives 2009/138/EC and 2013/36/EU. EUR-Lex. URL : <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/843/oj/eng> (дата звернення: 13.12.2025).

5. Directive (EU) 2024/1640 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2024 on the mechanisms to be put in place by Member States for the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, amending Directive (EU) 2019/1937, and amending and repealing Directive (EU) 2015/849. EUR-Lex. URL : <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1640/oj/eng> (дата звернення: 16.12.2025).

6. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 13.12.2025).

7. European Convention on Human Rights (ECHR). EUR-Lex. URL : <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/european-convention-on-human-rights-echr.html> (дата звернення: 23.11.2025).

8. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation). EUR-Lex. URL : <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj/eng> (дата звернення: 27.11.2025).

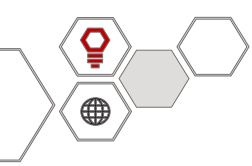
9. Парламентське дослідження щодо моніторингу фінансових операцій осіб зі статусом «політично значуща особа», членів їх сімей та пов'язаних осіб. Дослідницька служба Верховної Ради України. 4 вересня 2025. URL : https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/public_vl/parliam_rs-publ/76707.html (дата звернення: 13.12.2025).

10. Савчук О. Зміни до фінансового моніторингу операцій з політичними діячами в Україні. Integrites. 18 вересня 2023. URL : <https://www.integrites.com/uk/publications/changes-to-financial-monitoring-of-operations-with-politically-exposed-persons-in-ukraine/> (дата звернення: 22.11.2025).

11. Kolomoiets T., Yevtushenko D., Makarenkov O., Tytarenko, M. Politically Exposed Persons in Terms of State Financial Monitoring: Are the Models of Their Regulatory Definition Successful?. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2023. Vol. 9(5). P. 111–118. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2023-9-5-111-118>.

12. Колпаков В. К., Курінний Є. В., Шарая А. А. Адміністративно-правовий статус політично значущих осіб у системі фінансового моніторингу. *Право і суспільство*. 2024. № 3. С. 388–393. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.3.58>.

13. Франковська С. А. Фінансовий моніторинг політично значущих осіб: основні вектори дослідження у вітчизняній правовій науці. *Юридичний науковий*

електронний журнал. 2024. № 8. С. 542–546. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-8/129>.

14. Овчаренко А. С., Іржавська В. Є. Щодо окремих питань посилення фінансового моніторингу політично значущих осіб в Україні в умовах воєнного стану. *Інтернаука. Серія: Юридичні науки*. 2023. № 11. С. 54–59. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjiu_2023_11_10 (дата звернення: 12.12.2025).

15. Курінний Є. В., Колпаков В. К., Шарая А. А. Про необхідність створення державного реєстру національних публічних діячів. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2024. Т. 35 (74). № 4. С. 62–68. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2024.4/11>.

16. Головацький Н. Т. Правове регулювання захисту персональних даних: GDPR та законодавство США, Канади й України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Т. 2. № 85. С. 288–292. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.2.42>.

17. Bertrand A., Maxwell W., Vamparys X. Do AI-based anti-money laundering (AML) systems violate European fundamental rights?. *International Data Privacy Law*. 2021. Vol. 11(3). P. 276–293. URL : [hal-02884824](https://hal.science/hal-02884824) <https://hal.science/hal-02884824v3>.

18. Quintel T. Data protection rules applicable to Financial Intelligence Units: still no clarity in sight. *ERA Forum*. 2022. Vol. 23. P. 53–74. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12027-021-00697-z>.

19. The FATF Recommendations. FATF. 2025. URL : <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Fatf-recommendations.html> (дата звернення: 13.12.2025).

20. Big Brother Watch and Others v. United Kingdom (Applications nos. 58170/13, 62322/14 and 24960/15). Grand Chamber Judgment. 25 May 2021. HUDOC. URL : [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-210077%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-210077%22]}) (дата звернення: 03.12.2025).